

ALKOHOLITUTKIMUS-
SÄÄTIÖ

1996

VUOSIKERTOMUS

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

1996

VUOSIKERTOMUS

PL 220, 00531 Helsinki

Alkoholitutkimussäätiö

Hallitus 1996 –1998

PUHEENJOHTAJA

Kari Lagerspetz, professori

VARAPUHEENJOHTAJA

Kari Poikolainen, dosentti

JÄSENET

Jarkko Eskola, ylijohtaja, osastopäällikkö

Klaus Helkama, professori

Matti Huttunen, dosentti

Raija Julkunen, dosentti

Olli Jänne, professori

Janne Kivivuori, valtiotieteen tohtori

Reijo Salmi, toimitusjohtaja

Työvaliokunta 1996 –1998

PUHEENJOHTAJA

Kari Lagerspetz, professori

JÄSENET

Klaus Helkama, professori

Olli Jänne, professori

Kari Poikolainen, dosentti

ASiantuntijat

Salme Ahlström, dosentti

Kalervo Kiiänmaa, dosentti

Rahavaroinhoitaja

Veikko Kasurinen, johtaja

Sihteeri ja tutkimusjohtaja

Klaus Mäkelä, dosentti

SISÄLLYS

Yleiskatsaus	1
Hallinto	1
Tutkimustoiminta	2
<i>Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet</i>	2
Apurahat	9
<i>Varsinaiset apurahat</i>	9
<i>Opinnäytetöistä annetut kannustuspalkinnot</i>	11
<i>Tutkimussopimusapurahat</i>	11
Muu toiminta	12
<i>Muu toiminta kotimaassa</i>	12
<i>Kansainvälinen yhteistyö</i>	12
Talous	15
Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja	15

YLEISKATSAUS

Kertomusvuoden aikana vietiin loppuun 4 sopimusprojektia ja julkaistiin 6 säätiön rahoittamaa väitöskirjaa ja 16 kansainvälisen arviomiesmenettelyn läpikäynyttä artikkelia. Lisäksi Wisconsin University Press julkaisi säätiön käynnistämän kansainvälisen AA-projektin loppumonografian, ja kansainvälisen tutkijaryhmän alun perin englanniksi kirjoittama ”Alkoholipoliitikka ja yhteinen hyvä” julkaistiin suomeksi.

Säätiö päätti osallistua yhteistyössä WHO:n Geneven päämajan kanssa toimivan kansainvälisen tutkijaryhmän työhön, jonka tavoitteena on koota saatavilla oleva tieto kehitysmaiden alkoholioloista, juomatavoista ja alkoholihaitoista.

Kertomusvuoden aikana käynnistetyistä uusista sopimusprojekteista kolme jatkaa säätiön hoitotutkimusperinnettä. Ilkka Arminen ja Mia Halonen tutkivat AA:n ohjelmaan nojaavaa ammattihoidtoa, Jorma Niemelä itsesuhteen muutoksia kristillisissä hoitoyhteisöissä ja Jouni Tourunen päihdekuntoutusta vapausrangaistuksen osana. Matti Peltosen työryhmä jatkaa säätiön sosiaalihistoriallista perinnettä kartoittamalla alkoholipoli-

tiikan sodanjälkeisten muutosten yhteyksiä suomalaisen yhteiskunnan yleisiin muutoksiin.

Kertomusvuonna säätiön hallitus valittiin ensimmäistä kertaa uusien sääntöjen mukaisesti, joissa aikaisemmin Alkollen kuulunutta nimitysvaltaa siirretään muille elimille ja vahvistetaan säätiön ankkuroitumista tiedeyhteisöön. Uusien sääntöjen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö valitsee hallituksen yhdeksästä jäsenestä kolme, opetusministeriö kolme, tieteellisten seurain valtuuskunta kaksi ja Alko-Yhtiöt yhden.

Toukokuun alusta säätiö siirtyi Sosiaalijärjestöjen ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) tiloihin. Säätiö jatkaa toimintaansa hallinnollisesti itsenäisenä yksikkönä. Stakesin kanssa solmitun sopimuksen mukaan Stakes luovuttaa säätiön sihteerin ja Stakesin tiloissa työskentelemään hyväksytyjen sopimustutkijoiden käyttöön tarpeelliset työtilat, työvälineet ja hallintopalvelut. Alkoholipoliittinen tutkimusyksikkö tarjoaa säätiön sihteerille säätiön hallinnon hoitamisessa tarvittavaa sihteeripua.

HALLINTO

Säätiön hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmi-
vuotiskauden ensimmäinen, seuraava:
sosiaali- ja terveysministeriön nimittämät jäsenet: ylijoh-
taja, osastopäällikkö

Jarkko Eskola, dosentti *Raija Julkunen* ja professori *Olli Jänne*; opetusministeriön nimittämät jäsenet: professori *Klaus Helkama*, dosentti *Matti Huttunen* ja dosentti *Kari Poikolainen*; tieteellisten seurain val-

tuuskunnan nimeämät jäsenet: valtiotieteen tohtori *Janne Kivivuori* ja professori *Kari Lagerspetz*; Alko-Yhtiöt Oy:n nimeämä jäsen: toimitusjohtaja *Reijo Salmi*. Hallituksen puheenjohtajana on ollut *Lagerspetz* ja varapuheenjohtajana *Poikolainen*.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet *Helkama, Jänne, Lagerspetz* ja *Poikolainen*. Puheenjohtajana on ollut *Lagerspetz*. Asiantuntijoina olivat dosent-

ti *Salmeh Ahlström* ja dosentti *Kalervo Kiiamaa*. Taloudenhoitajana toimi johtaja *Veikko Kasurinen* ja tutkimusjohtaja-sihteerinä *Klaus Mäkelä*. Tilintarkastajat olivat apulaisosastopäällikkö *Pekka Pitsinki* (varalla dosentti *Raimo Ikonen*) ja KHT *Yrjö Tuokko* (varalla KHT *Aarne Koivikko*).

Hallitus kokoontui kaksi kertaa ja työvaliokunta viisi kertaa.

TUTKIMUSTOIMINTA

Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

136 *Alkoholin suurkulutuksen aiheuttamat proteiinimodifikaatiot*. Projektin tarkoituksena on selvittää alkoholin aineenvaihdunnan aiheuttamaa proteiinien modifioitumista *in vivo* ja näiden reaktioiden merkitystä alkoholin aiheuttamien kudosaivurioiden patogeneesissä. Tavoitteena on myös kehittää tällaisiin sitoutumisreaktioihin perustuvia diagnostisia menetelmiä alkoholin suurkulutuksen toteamiseksi. Tähänastisessa työssä on osoitettu sekä asetaldehydistä että lipidien peroksidaatiosta peräisin olevien aldehyydiadduktien syntyvän alkoholin suurkuluttajilla sekä maksassa että punasolu-proteiineissa.

Adduktien muodostumista kudoksissa alkoholin suurkuluttajilla voidaan nähdä jo ennen valomikroskooppisesti havait-

tavia histologisia muutoksia. Addukti-muodostuksella on ilmeisesti tärkeä osuus alkoholin aikaansaamien kudosaivurioiden primaarisena mekanismina, muun muassa maksan fibrogeneesin käynnistymisessä. Projektin tulosten perusteella alkoholi ja rauta ovat yhdessä erittäin toksinen yhdistelmä, minkä toksisuus selittyy runsaalla reaktiivisten aldehyydien muodostumisella tällaisissa tilanteissa. Proteiinien modifioituminen elimistössä alkoholin suurkulutuksen seurauksena stimuloi immunologisia vasteita, joiden perusteella voidaan kehittää menetelmiä sitoutumisen mittaamiseen alkoholin suurkuluttajilla. Vuoden 1996 aikana projektista on pidetty kotimaassa neljä ja ulkomailla yksitoista esitelmää. Tutkija: *Onni Niemelä*, Etelä-Pohjanmaan keskussairaala, Oulun ja Helsingin yliopiston kliinisen kemian laitos.

140 *Sosiaaliterapia ideologia ja sosiaalisena käytäntönä*. A-klinikoilla tehtävää sosiaaliterapiaa tarkastellaan asiakkaan

ja terapeutin välisenä keskusteluna. Terapiakeskusteluja analysoimalla halutaan selvittää millaisiin kielellisiin käytäntöihin työn ydinperiaatteet ja teoreettiset lähtökohdat johtavat. Tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä on retorinen sosiaalipsykologia ja diskurssianalyysi. Analyysi on kohdistunut alkoholiongelman ja hoidon konstruktioihin, jotka tehdään sosiaaliterapiaa kehystävien diskursiivisten asiantuntijakäytäntöjen sisällä ja konkreettisen vuorovaikutuksen tasolla. Tulokset on raportoitu Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämissäätiön (Stakes) Tutkimuksia-sarjassa julkaistussa väitöskirjassa. Tutkimus on päättynyt. Tutkija: *Jaana Jaatinen*, Alkoholitutkimussäätiö.

143 Juomatapatutkimus 1992. Vuoden 1992 juomatapatutkimus on jatkoa Alkoholitutkimussäätiön juomatapatutkimusten sarjaan. Tutkimuksia on tehty kahdeksan vuoden välein alkaen vuodesta 1968. Juomatapatutkimuksessa haastateltiin lähes 4 000 iältään 15–69-vuotiasta suomalaista. Haastattelut tehtiin syyskuussa 1992. Viimeiset perusjulkaisut valmistuivat vuonna 1995. Vuonna 1996 ilmestyi erityisraportteja ja kokoomajulkaisuja. Tutkimus on viety päätökseen. Vastaava tutkija: *Jussi Simpura*, Stakes, alkoholipoliittinen tutkimusyksikkö. Tutkimusryhmään kuuluvat *Raija Ahtola*, *Kari Haavisto*, *Maija Kaivonurmi*, *Heli Mustonen*, *Pirjo Paakanen* ja *Eeva Liisa Tuovinen*, Stakes, alkoholipoliittinen tutkimusyksikkö.

146 Alkoholiuomisen säätely. Projektissa tutkitaan alkoholikäyttyymisen neurokemiallista taustaa Alkon kehittämässä

AA (Alko Alcohol)- ja ANA (Alko Non Alcohol) -rottakannoissa. Tutkimuksessa on selvitetty mikrodialyysitekniikan avulla hereillä olevilla vapaasti liikkuvilla rotilla alkoholin pääseminen aivoihin ajan funktiona erityisesti pienien intraperitoneaalisten ja intragastristen alkoholiannoksien sekä vapaaehtoisen alkoholiuomisen jälkeen. Rottakantojen välillä ei esiinny johdonmukaisia eroja alkoholin jakautumisessa aivoihin. Yksi tärkeä tekijä alkoholiuomisen säätelyssä voi olla dopamiinin vapautuminen aivojen mesolimbisessä alueessa. Mikrodialyysillä selvitettiin, että sellaisten AA- ja ANA-rottien, jotka eivät koskaan olleet saaneet alkoholia, välillä ei ollut eroa dopamiinivapautumisessa nucleus accumbensissa akuutin etanolipistoksen jälkeen. Kun tutkittiin toistuvan alkoholi-altistuksen vaikutusta rottakantojen dopamiinitasoon kävi ilmi että rotilla, jotka olivat vapaaehtoisesti juoneet alkoholin altistuksen aikana, oli alhaisempi dopamiinitaso akuutin etanolipistoksen jälkeen kuin rotilla, joille oli pakotettu alkoholia altistamisvaiheessa. Tämän jälkeen tutkittiin itse juodun alkoholin vaikutus dopamiinin vapautumiseen AA-rottissa ja havaittiin, että etanolilla ei ole ratkaisevaa vaikutusta dopamiinin vapautumiseen juomistilanteessa. Materiaalin viimeiset julkaisut ovat työn alla. Projekti on saatettu loppuun. Tutkija: *Maria Nurmi*, Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.

148 Baltica: tutkimus sosiaalisista ongelmista Itämeren ympäryksissä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten eräiden sosiaalisten ongelmien, kuten päihdeon-

gelmien, rikollisuuden ja työttömyyden esiintyminen on vaihdellut Itämeren ympäryksissä vuoden 1985 jälkeen. Samalla tutkitaan, miten ongelmia koskevat käsitykset muuttuvat yhteiskunnallisten olojen vaihdellessa. Osaprojekti lehdistön tavasta käsitellä sosiaalisia ongelmia on saatu päätökseen. Muut kolme osaprojektia - väestökysely, ongelmatilastot ja vaikuttajamielipiteiden kartointus - olivat analyysivaiheessa vuonna 1996. Raportit ilmestyvät vuonna 1997. Koordinaattori: *Jussi Simpura*, Stakes, alkoholi- ja poliittinen tutkimusyksikkö.

149 *Alkoholi ja vanheneminen.* Projektissa selvitetään ikääntymisen ja pitkäkestoisen alkoholi-altistuksen aiheuttamia morfologisia ja histokemiallisia muutoksia verenkierroelimistössä ja erityisesti keskushermostossa. Koe-eläimille käytetään vanhenevia AA- ja ANA-kantojen rottia (sekä urokset että naaraat), jotka ovat saaneet alkoholia ainoana nesteensä noin kahden vuoden ajan. Tutkittavia kohteita ovat olleet ylempi kaulaganglio, pikkuaivot ja aivorungon locus coeruleus-tumake. Tähänastiset tulokset osoittavat, että locus coeruleus -tumake olisi erityisen herkkä alkoholivaurioille, koska molempien kantojen alkoholiryhmässä neuronikato oli 17-30 %:n luokkaa, kun taas pikkuaivoatrofiaa (15 %) todettiin ainoastaan ANA-naarailla. AA-kanan eläimien pikkuaivoissa ja ylempässä kaulagangliossa ei todettu merkittäviä muutoksia alkoholi-altistuksen seurauksena. Ikääntyminen sinällään ei aiheuttanut merkittäviä morfologisia muutoksia missään tutkituista kudoksista. Lisäksi on tutkittu mahdollisuuksia alkoholin ai-

heuttamien hermostovaurioiden rajoittamiseen farmakologisilla interventioilla. On muun muassa osoitettu uuden alfa-2-agonistin, deksamedetomidiniin lievitävän alkoholin aiheuttamia vieroitusoireita rotalla. Deksametomidiniin teho on verrattavissa kliinisessä käytössä olevan diatsepaamin tehoon alkoholivieroitusoireiden hoidossa. Deksametomidiniin on myös todettu suojaavan sympaattisen hermoston neuroneita sekä ääreis- että keskushermostossa alkoholi-altistuksen aiheuttamalta degeneraatiolta. Kertomusvuoden aikana projektista on hyväksytty julkaistavaksi kaksi artikkelia ja lähetetty julkaistavaksi kolme artikkelia. Kotimaassa pidettiin aiheesta yhdeksän esitelmää ja ulkomailla yksi. Tutkimus on viety loppuun. Tutkijat: *Päivi Riihioja, Jyrki Rintala, Jarno Riikonen, Lu Wei, Olli Kajander, Pia Jaatinen ja Antti Hervonen*, Tampereen yliopisto.

151 *Lääkärin ja potilaan välinen vuorovaikutus perusterveydenhuollossa erityisesti alkoholin käytön ja kontrollin kannalta.* Tutkimuksessa tarkastellaan lääkärin ja potilaan välistä vuorovaikutusta etnometodologisen keskusteluanalyysin keinoin. Tutkimus erittelee potilaan alkoholin käyttöä koskevien teemojen esiintymistä ja käsittelyä lääkärin vastaanottotilanteen aikana sekä vastaanottotilanteen yleistä rakentumista. Tutkimusaineiston muodostaa noin 250 videoitua vastaanottotilannetta 14 lääkärin vastaanotolta. Kertomusvuonna hankkeesta on julkaistu artikkeleita ja analyysijä työstetty artikkeleiksi. Tutkimushankkeesta on pidetty kaksitoista esitelmää kansainvälisissä konferensseissa ja kaksi esitelmää

kotimaassa. Tutkimus on säätiön rahoitamilta osin viety päätökseen. Tutkijat: *Anssi Peräkylä*, Helsingin yliopiston sosiologian laitos, *Marja-Leena Sorjonen*, Alkoholitutkimussäätiö, *Markku Haakana*, Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, *Soile Piippo*, Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, *Liisa Raevaara*, Suomen Akatemia ja Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, *Johanna Ruusuvuori*, Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, *Timo Vottonen*, Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos ja *Tuukka Tammi*, Helsingin yliopiston sosiologian laitos.

153 *Alkoholipolitiikka joukkotiedotuksessa ja vastaanotossa.* Tutkimuksen tavoitteena on tunnistaa ja jäsentää alkoholipoliittisia puhetapoja modernin yhteiskunnan murrosvaiheessa vastaanottotutkimuksen menetelmin. Aineisto koostuu alkoholiongelmia ja huumeekysymystä käsittelevien pääkirjoitusten ja yhden WHO:n Euroopan alkoholitoimintaohjelmaa käsittelevän artikkelin vastaanotosta poliitikkojen, toimittajien ja ammattiyhdistysaktivistien keskuudessa. Tutkimuksessa analysoidaan mitä tulkintakehyksiä ja puhetapoja paikallistason avainhenkilöt uusintavat reseptiossaan. Vastaanottotutkimuksen asetelmalla jäsennetään millaisia puhuja-asemia (kansalainen, vallankäyttäjä, välittäjä) vastaanotossa konstruoitu ja miten nämä puhuja-asetmat kytkeytyvät vastaanottajien yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen asemaan. Kertomusvuoden aikana tutkimusaineistoa analysoidiin ja siitä työstettiin artikkeleita. Aiheesta on pidetty kertomusvuonna kaksi esitelmää kotimaassa ja

yksi ulkomailla. Tutkija: *Jukka Törrönen*, Alkoholitutkimussäätiö.

154 *Sosiaalisten ongelmien kaksi kuvaa - tilasto ja kansalaismielipide sosiaalisia ongelmia koskevana käsittämistapoina.* Tutkimus on osa Alkoholitutkimussäätiön ohjelmaan kuuluvaa Baltica-projektia, jossa tutkitaan sosiaalisten ongelmien esiintymistä ja havaitsemista Suomessa ja Itämeren ympäryksissä. Tutkimuksessa etsitään erilaisia sosiaalisten ongelmien käsittämistapoja ja niitä koskevia tiedontuottamistapoja. Erityisesti huomiota kiinnitetään alkoholiin ja huumeisiin. Tutkimuksessa sovelletaan sosiaalisen konstruktionismin teoreettisia lähtökohtia. Aineistoina käytetään väestölle tehtyä kyselyä ja virallisia tilastoja päihhteistä. Lisäksi tarkastellaan sanomalehdistön tuottamia määrittelyjä päihhteistä. Media, kansalaismielipide ja tilastot muodostavat kolme sosiaalisten ongelmien ”maailmaa”, joiden välisiin suhteisiin kiinnitetään huomiota. Lopuksi tarkastellaan miten sosiaaliset ongelmat ja käsitykset niistä muuttuvat yhteiskunnallisten olojen muuttuessa. Aiheesta on pidetty kertomusvuoden aikana kaksi esitelmää kotimaassa ja kaksi ulkomailla. Tutkija: *Saija Järvinen*, Alkoholitutkimussäätiö.

156 *Päihdepalveluiden määrän ja rakenteiden vaihtelu kunnissa.* Tutkimuksessa tarkastellaan päihdehuollon hoitopalveluiden määriä ja niiden rakenteistumista erityyppisiksi palvelukokonaisuuksiksi muutamassa sekä määrällisesti että laadullisesti erityyppisiin palvelurakenteisiin päätyneessä kunnassa. Tutkimukses-

sa selvitetään argumentaatioprosessia, jolla kunnat ovat perustelleet nykyistä palvelurakennettaan. Samoin kuvataan työntekijöiden ja asiakkaiden näkökulmasta sitä konkreettia prosessia, jossa politiikka- ja strategiatasoilla muotoutunut palveluiden tarjonta operationaalistuu käytännön toiminnoiksi. Aiheesta on kertomusvuonna pidetty yksi esitelmä kotimaassa. Tutkija: *Jukka Heinonen*, A-klinikkasäätiö.

157 *Alkoholi, tarkkaavaisuus ja akuutit haitat aivojen tapahtumasadonnaisten jännitevasteiden valossa.* Tutkimuksessa selvitetään alkoholin akuutteja ja kroonisia vaikutuksia erilaisiin tarkkaavaisuustehtäviin ja aivojen sähkömagneettisiin vastesiin. Alkoholiriippuvuuskriteerit täyttävillä potilailla havaittiin vielä 2-8 viikkoa juomisen lopettamisesta keskushermoston ärsykesidonnaisen toiminnan olevan vielä kiihtyneessä tilassa 122-kanavaisella magnetoencefalografialla mitattuna. Tämä löydös korreloi positiivisesti raittiinaoloajan pituuteen, ja negatiivisesti juomishistorian pituuteen sekä vieroitushoitojen määrään. Sinänsä löydös antaa aiheen olettaa alkoholisteilla ilmenevän kohonneen distraktioalttiuden; lisäksi havainto saattaa olla yhteydessä juomiskierteen uusiutumiseen vaikuttaviin mekanismeihin. Terveillä koehenkilöillä havaittiin reaktioaikatehtävässä poikkeavien ääniärsykkeiden aiheuttavan reaktioaikojen pidentymisen; akuutti alkoholi pienensi tätä häiritsevää vaikutusta jopa 0.30 g/kg -annoksella. Lisäksi aivojen poikkeavuusnegatiivisuus ja P3a-komponenttien huippuviipeiden pidentymisen havaittiin korreloivan po-

sitiivisesti tähän distraktiovaikutukseen. Myös alkoholin aiheuttamien tarkkaavaisuusmuutosten taustalla piilevien välittäjäinmekanismien selvittely jatkui; terveillä koehenkilöillä havaittiin kofeiinin kumoavan alkoholin poikkeavuusnegatiivisuuden huippuviivettä pidentävää vaikutusta. Tästä voidaan varovaisesti päätellä adenosiinireseptoreiden sekä kloridikanavien lisääntyneen toiminnan piilevän suhteellisten pienten etanoliannoksien tarkkaavaisuusvaikutusten taustalla. Tutkija: *Iiro Jääskeläinen*, Helsingin yliopiston psykologian laitos, kognitiivisen aivotutkimuksen yksikkö.

158 *Alkoholinkulutukseen liittyvä kuolleisuus ja sen väestöryhmittäiset erot Suomessa 1987–1993.* Tutkimuksessa kartoitetaan alkoholiin liittyvää kuolleisuutta ja sen väestöryhmittäisiä, lähinnä sukupuolen ja sosioekonomisen ryhmän mukaisia eroja ja arvioidaan näiden alkoholiin liittyvässä kuolleisuudessa esiintyvien erojen vaikutusta vastaaviin eroihin kokonaiskuolleisuudessa. Myös kohtuullisen alkoholinkulutuksen ehkäisemien kuolemien määrä on ollut arvioinnin kohteena. Tutkimuksessa on käytetty pääasiassa suurta, Tilastokeskuksessa muodostettua aineistoa, jossa väestölaskentatietoihin on yhdistetty kuolemansyyrekisterin tietoja. Kertomusvuoden aikana aiheesta pidettiin neljä esitelmää kotimaassa ja kaksi ulkomailla. Kaksi tutkimusaiheesta tehtyä englanninkielistä käsikirjoitusta hyväksyttiin julkaistaviksi. Tutkijat: *Pia Mäkelä* ja *Tapani Valkonen*, Helsingin yliopisto.

159 *Geneettisesti alkoholipreferenssin suhteen poikkeavien AA- ja ANA-rottakantojen*

aivojen dopaminergiset mekanismit: alkoholin, kokaiinin ja morfiinin vaikutus. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää alkoholin juomisen säätelyn keskushermostollisia mekanismeja tutkimalla erilaisten dopaminergisiä hermosoluja aktivoivien ja ihmisten huumeina käyttämien yhdisteiden vaikutuksia dopamiinin vapautumiseen AA (Alko Alcohol)- ja ANA (Alko Non Alcohol)-rottien accumbens-tumakkeessa ja striatumissa. Mikrodialyysiteknikalla mitattuna akuutin morfiini- tai kokaiinikäsittelyn ei havaittu aiheuttavan eroja dopamiinin vapautumisessa kyseisissä rottakannoissa. Kolmen päivän lääkeainekäsittelyn jälkeen neljäntenä päivänä mitattuna sekä morfiini että kokaiini stimuloivat dopamiinin vapautumista hieman enemmän AA-rottien accumbens-tumakkeessa verrattuna ANA-rottiin, mikä merkitsi AA-rottien mesolimbisten dopaminergisten mekanismien suurempaa herkistymistä kyseisille huumeille. Tutkimus on vielä kesken ja jatkossa on tarkoitus selvittää toistetun etanolikäsittelyn vaikutukset dopamiinin vapautumiseen ja metaboliaan accumbens-tumakkeessa sekä kaikkien näiden yhdisteiden vaikutukset dopamiinin vapautumiseen ja metaboliaan striatumissa. Tutkijat: *Liisa Ahtee, Aapo Honkanen, Janne Mikkola ja Petteri Piepponen*, Helsingin yliopiston farmasian laitos, farmakologian ja toksikologian osasto.

160 *Potilaiden alkoholin käytön hallinnan pystyvyysodotusten yhteys sairaalahoitajakson jälkeiseen selviytymiseen.* Tutkimuksen yleisenä tavoitteena on lisätä tietoa päihdeongelmaisten hoidosta. Yksityiskohtaisina tavoitteina on 1) tutkia kognitiivisessa

hoidossa olevien alkoholin käytön hallinnan pystyvyysodotusten yhteyttä hoidon jälkeiseen päihdeiden käyttöön, 2) tutkia sairaalahoitajakson aikaisen alkoholin käytön hallinnan pystyvyysodotusten muutosten yhteyttä hoitajakson jälkeiseen päihdeiden käyttöön ja 3) tarkastella suomalaisten päihdeongelmaisten juomisriskitilanteita. Sairaalahoitajaksoa koskeva potilasaineiston (N = 100) keruu aloitettiin maaliskuussa ja se jatkuu edelleen vuonna 1997. Lisäksi kerätään seurantatiedot postikyselynä 6 kuukautta ja 12 kuukautta hoidon päättymisen jälkeen. Tutkija: *Tarja Kallio*, A-klinikka-säätiö.

161 *Alkoholi Malesiassa (Alcohol in the modernizing Islamic Malaysia).* Tutkimuksen tarkoituksena on analysoida alkoholin kulutuksen yhteiskunnallista kokonaisu-dynamiikkaa Malesiassa. Keskeisenä on jännite toisaalta nopeasti modernisoituvan malesialaisen yhteiskunnan mukanaan tuomien entistä länsimaisempien kulutustottumusten ja samaan aikaan tapahtuvan islamilaisen uskonnon kasvavan kannatuksen välillä. Tutkimus on tarkoitettu osaksi Maailman Terveysjärjestön käynnistysvaiheessa olevaa Alcohol Policy in Developing Societies -projektia. Kertomusvuoden aikana on tehty 500 henkilön survey-tutkimus Kuala Selangorin kaupungissa Malesian niemimaalla. Tutkija: *Timo Kortteinen*, Helsingin yliopiston sosiologian laitos.

162 *Bentsodiatsepiinivieroitustutkimus.* Tutkimuksen tarkoituksena on arvioida alkoholi- ja bentsodiatsepiiniriippuvaisille tai pelkästään bentsodiatsepiineista riippuvaisille potilaille tarkoitettun vieroi-

tushoito-ohjelman tehoa. Tutkimus toteutetaan satunnaistettuna ja kontrolloituna hoitokokeena neljällä helsinki-läisellä A-klinikalla. Koeryhmään satunnaistetut potilaat saavat strukturoidun hoito-ohjelman mukaista hoitoa Kettutien A-poliklinikalla, vertailuryhmän hoitona on A-klinikoiden vakiintunut hoitokäytäntö. Tutkimukseen otetaan 80 potilasta, ja hoidon seuranta-aika on 12 kuukautta. Kertomusvuoden aikana on aloitettu tutkimuksen ensimmäisen vaiheen aineiston analysointi. Tutkimusaiheesta on pidetty yksi esitelmä kotimaassa. Tutkija: *Helena Vormo*, A-klinikkasäätiö, Kettutien A-poliklinikka.

163 *Alcohol Policy in Developing Societies.* Yhteistyössä WHO:n Geneven päämajan kanssa toimivan kansainvälisen tutkijaryhmän tavoitteena on koota saatavilla oleva tieto kehitysmaiden alkoholioloista, juomatavoista ja alkoholihaitoista. Lisäksi tarkoituksena on käynnistää uusia tapaustudkimuksia ja sekundaarianalyseja. Projektia johtaa Robin Room. Projektin ensimmäinen työkokous pidettiin Edinburghissa 8.–11.6.1996. Tutkijat: *Klaus Mäkelä*, Alkoholitutkimussäätiö, ja *Juha Partanen*, Stakes, alkoholipoliittinen tutkimusyksikkö.

164 *AA-perustainen alkoholimiterapia. Tutkimus terapiatyöntekijöiden ja potilaiden vuorovaikutuksesta.* Tutkimuksessa tarkastellaan terapeuttien ja potilaiden vuorovaikutusta AA-perustaisessa alkoholimiterapiassa eli myllyhoidossa. Siinä analysoidaan potilaiden ja terapeuttien konkreettista, toteutuvaa vuorovaikutusta keskustelullisena käytäntönä etno-

metodologisen keskusteluanalyysin keinoin. Tutkimuksessa tuotetaan myös etnografinen kuvaus myllyhoidosta Kalliolan Vantaan klinikalla. Tutkimusaineistoa ollaan keräämässä sekä terapiatilanteista että henkilökunnan hoitosuosituskokouksista muutamien viikkojen ajalta. Projektin ensimmäisiä esitelmää ja artikkeleita ollaan suunnittelemassa. Tutkijat: *Ilkka Arminen*, *Mia Halonen* ja *Anna Leppo*, Alkoholitutkimussäätiö.

165 *Päihdeistä toipuminen uskonnollisen itsesuhteen muutoksen kautta ja kristilliset kuntoutumisyhteisöt tapahtuman virittäjinä; hengellisyys toipumisessa ja hoidossa.* Tutkimuksessa laajennetaan vuonna 1990 valmistunutta, kristillistä kääntymystä toipumistapahtuman yhteydessä käsitellyttä lisensiaatintyötä väitöskirjatutkimukseksi. Tutkimuskohteena on kristillisten järjestöjen ylläpitämien hoito- ja kuntoutusyhteisöjen hoidon sisältö yleensä ja aivan erityisesti siitä näkökulmasta, miten hengellisyys on niissä hoidon ja kuntoutuksen sisältönä. Palveluysiköistä valitaan varsin erityyppisiä yksiköitä voimakkaan uskonnollisista aina moniammatillisiin yksiköihin. Tarkoituksena on syventää aikaisemmissa tutkimuksissa esillä ollutta teoreettista jakoa ns. karitatiiviseen ja soteriologiseen lähestymiseen. Myös professionaalisen ja oman kokemuksen suhde tulee tarkasteltavaksi ammattikäytännöissä. Tutkija: *Jorma Niemelä*, Alkoholitutkimussäätiö.

166 *Valvonnasta hallintaan.* Tutkimuksessa käytetään alkoholipolitiikkaa ja sitä lähellä olevia ilmiöitä kurkistusaukkona suomalaisen yhteiskunnan hallintalogiikan muuttumiseen 1950- ja 1960-luvuilla.

Lähtökohtana on olettaa alkoholipoliitiikan uudistamisen ”epäonnistumisen” 1950-luvulla ja ”onnistumisen” 1960-luvulla heijastavan laajemminkin tätä pitkää siirtymäkautta. Tutkimusryhmään kuuluvat: *Matti Peltonen, Hanna Kuusi, Riitta Matilainen, Mari Soikkeli ja Eerik Tarnaala*, Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitos.

167 *Päihdekuntoutus vapausrangaistuksen osana*. Tutkimus seuraa ja kuvaa vankien päihdekuntoutuksen kehittämiseen liittyvien hoitokokeilujen toteuttamista kolmessa erityyppisessä vankilassa. Laadullisen sosiaalitutkimuksen menetelmin kerättävän tutkimusaineiston avulla jäsennetään päihdekuntoutuksen järjestämisen ehtoja, edellytyksiä ja mahdollisuuksia vankeusrangaistuksen aikana. Tutkija: *Jouni Tourunen*, Alkoholitutkimussäätiö.

APURAHAT

Vuoden aikana maksettiin apurahoja seuraavasti: aikaisempiin päätöksiin perustuvat tutkimussopimusapurahat 1.003.880 markkaa, vuoden aikana myönnetyt ja maksetut tutkimussopimusapurahat 247.390 markkaa sekä vuoden aikana myönnetyt ja maksetut varsinaiset apurahat ja opinnäytetöistä annetut kannustuspalkinnot 1.519.108 markkaa. Valtaosa apurahoista myönnettiin syksyllä tapahtuneen haun perusteella. Tällöin käsiteltiin 86 apurahahakemusta, ja apuraha myönnettiin 31 hakijalle. Hakemusten yhteissumma oli 7.095.421 markkaa.

Varsinaiset apurahat

Valtiot. lis. *Timo Alanko* 50.000 mk:
Alkoholi ja sepelvaltimotauti Suomessa 1950–94: aikasarjatutkimus

Lääket. ja kir. toht. *Ilona Autti-Rämö* 45.000 mk:
Sikiöaikaisen alkoholi-altistuksen

vaikutukset lapsen myöhempään kehitykseen

Lääket. kand. *Kimmo Huhta*, lääket. lis. *Johanna Liinamaa* ja ap.prof. *Markku Savolainen* 110.000 mk:

Alkoholin fosfolipidijohdannaisten vaikutus ateroskleroosin syntyyn

Fil. kand. (väit.) *Henry Hägerstrand* 14.500 mk:

Förorsakar etanol en plötslig omfördelning av fosfolipider mellan cellmembranens yttre och inre monolager?

Valtiot. lis. *Jaana Jaatinen* 17.684 mk:
Tutkimus alkoholi-ongelmien sosiaali-terapeuttisesta hoidosta

Valtiot. lis. *Saija Järvinen* 55.000 mk:
Sosiaalisten ongelmien kaksi maailmaa

Prof. *Pekka Karhunen ja työryhmä* 50.000 mk:
Alkoholisairauksien kehittymiseen

vaikuttavat geneettiset ja yksilökohtaiset tekijät

Valtiot. lis. *Leena Komujärvi* 20.000 mk (Heikki Wariksen apuraha):
Torsti, Teitsi, Jussi, Hassi, Makkonen ja mä. Viisi poikkeavaa elämäkertaa ja tutkijan omaelämäkerta

Fil. maist. *Jyrki Korkki* 48.000 mk:
Salakuljetus, salakapakat ja juomatavat Karjalan kannaksen rajaseudulla 1880-luvulta vuoteen 1914

Prof. *Esa Korpi* ja fil. kand. *Sanna Soini* 132.648 mk:
Aivojen välittäjäinereseporit alkoholijuomisen säätelyssä

Vincent Kronenberger 57.000 mk:
European community law and its consequences on the structure of alcohol monopolies

Fil. kand. *Bodil Lindfors* 42.400 mk:
Kön, makt och alkohol i parförhållanden

Fil. maist. *Riikka Mäkelä* 35.000 mk:
Pikkuaivojen GABA_A-reseptori: alayksikkörakenne ja lääkeaineherkkyys

Valtiot. maist. *Ahti Nikkonen* 52.000 mk:
Ravintolamuisikon työ - ammatti vai elämäntapa?

Prof. *Pertti Panula*, fil. toht. *Krister Eriksson*, fil. maist. *Kaj Karstedt*, fil. maist. *Minnamajja Lintunen* ja fil. maist. *Tina Sallmén* 92.000 mk:
Aivojen histamiini ja alkoholikäyttätyminen

Prof. *Antti Penttilä* ja fil. maist. *Maria Portman* 16.650 mk:

Vertailuaineiston haastattelututkimus alkoholin suurkulutuksesta ja rattijuopojen hoitoonohjauksesta

Valtiot. toht. *Teemu Rantanen* 20.000 mk:
Nuorten huumeiden käyttö lehdissä. Todellisuuden kuvausta ja huumeongelman konstruointia?

Lääket. lis. *Päivi Riihioja*, lääket. lis. *Jyrki Rintala*, opiskelija *Jarno Riikonen*, opiskelija *Olli Kajander*, lääket. toht. *Pia Jaatinen* ja prof. *Antti Hervonen* 156.000 mk:
Alkoholin ja vanhenemisen aiheuttamat muutokset hermostossa ja verenkiertoelimistössä - lääkehoidon mahdollisuudet?

Opiskelija *Annukka Ruuhela* 36.000 mk:
Alkoholi ja sosiaalinen syrjäytyminen

Prof. *Mikko Salaspuro* 300.000 mk:
Suolistobakteerien tuottama asetaldydi - uusi mekanismi alkoholin aiheuttamien oireiden ja vaurioiden synnyssä

Psykol. maist. *Pekka Santtila* 122.500 mk:
Alkoholinkäyttö, neuropsykologiset toimintahäiriöt ja väkivaltarikokset

Valtiot. maist. *Tapani Sarvanti* 48.000 mk:
Huumausainepolitiikka ja oikeudenmukaisuus

Yhteiskuntat. maist. *Seppo Soine* 70.000 mk:
Päihdetyöntekijät ja nuorten päihteidenkäytön julkisuus

Dos. *Seppo Toiviainen* 12.000 mk:
Juoppokulttuuri valintana ja pakkona

Valtiot. maist. *Erkki Vasara* ja fil. maist. *Teijo Pyykkönen* 95.374 mk:
Urheilija - raitis ja reilu, ei holju ei heilu?

Opinnäytetöistä annetut kannustus- palkinnot

Psykol. maist. *Anu Aromäki* 5.000 mk:
Trait hostility, cortisol and testosterone
in violent and nonviolent men during
temporary alcohol abstinence

Valtiot. maist. *Kai Saukkonen* 5.000 mk:
Aloitetaan alusta? Selviytymisstrategiat
osana alkoholismiin itseään vahvistavaa
prosessia

Tutkimussopimusapurahat

Uusia tutkimussopimusapurahoja ja
vanhojen sopimusprojektien jatkorahoitusta
vuodeksi 1997 myönnettiin
seuraavasti:

Prof. *Liisa Ahtee*, proviisori *Aapo Honkanen*,
opiskelija *Janne Mikkola* ja proviisori *Petteri
Piepponen* 125.748 mk:
Geneettisesti alkoholipreferenssin suhteen
poikkeavien AA- ja ANA-rottakantojen
aivojen dopaminergiset mekanismit:
alkoholin, kokaiinin ja morfiinin vaikutus

Valtiot. lis. *Ilkka Arminen* ja hum. kand.
Mia Halonen 316.886 mk:
AA-perustainen alkoholismiterapia;
tutkimus terapiatyöntekijöiden ja
potilaiden vuorovaikutuksesta

Yhteiskuntat. kand. *Jukka Heinonen*
111.706 mk:
Päihdepalveluiden määrän ja rakentei-

den vaihtelut kunnissa

Valtiot. lis. *Saija Järvinen* 107.496 mk:
Sosiaalisten ongelmien kaksi kuvaa

Psykol. toht. *Iiro Jääskeläinen* 65.298 mk:
Alkoholi, tarkkaavaisuus ja akuutit
haitat aivojen tapahtumasideonnaisten
jännitevasteiden valossa

Terveystieteiden kand. *Tarja Kallio*
37.576 mk:

Potilaiden alkoholinkäytön pystyvyys-
odotusten yhteys sairaalahoitajakson
jälkeiseen selviytymiseen

Dosentti *Timo Kortteinen* 31.000 mk:
Alcohol in the modernizing Islamic
Malaysia

Valtiot. maist. *Pia Mäkelä* 92.769 mk:
Alkoholinkulutukseen liittyvä kuolleisuus
ja sen väestöryhmittäiset erot
Suomessa 1987–1993

Yhteiskuntat. lis. *Jorma Niemelä*
200.996 mk:
Päihteistä toipuminen uskonnollisen
itsesuhteen muutoksen kautta ja
kristilliset kuntoutumisyhteisöt
tapahtuman virittäjinä

Dosentti *Onni Niemelä* 190.000 mk:
Alkoholin suurkulutuksen aiheuttamat
proteiinimodifikaatiot

Dos. *Matti Peltonen*, valtiot. maist.
Hanna Kuusi, valtiot. yo *Riitta Matilainen*,
valtiot. yo *Mari Soikkeli* ja valtiot.
yo *Eerik Tarnaala* 116.916 mk:
Valvonnasta hallintaan. Suomalaisen

yhteiskunnan hallintalogiikan murros
(n. 1940-luvun puolivälistä 1960-luvun
loppuun)

Yhteiskuntat. lis. *Jouni Tourunen*
121.496 mk:
Päihdekuntoutus vapausrangaistuksen
osana

Valtiot. kand. *Jukka Törrönen* 102.384 mk:
Alkoholipolitiikka joukkotiedotuksessa
ja vastaanotossa

Lääket. lis. *Helena Vormo* 136.874 mk:
Bentsodiatsepiinivieroitustutkimus

MUU TOIMINTA

Muu toiminta kotimaassa

Salme Ahlström oli kertomusvuonna Raittiuden ystävät ry:n kirjastotoimikunnassa Alkoholitutkimussäätiön nimeämänä jäsenenä sekä Alkoholipolitiikka-lehden toimistusneuvoston jäsen ja A-klinikkasäätiön hallituksen jäsen.

Kalervo Kiiänmaa oli Alkoholipolitiikka-lehden toimitusneuvoston jäsen.

Klaus Mäkelä oli A-klinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen, Alkoholipolitiikka-lehden toimitusneuvoston jäsen, kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan asiantuntijapoolin jäsen, Suomen Akatemian psykoterapiaprojektin tieteellisen neuvottelukunnan jäsen ja tieteellisen kirjallisuuden käännöslautakunnan jäsen.

Kertomusvuoden aikana säätiön sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuisissa esitelmissä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

WHO:n kanssa yhteistyö on jatkunut monella tasolla, ja Euroopan aluetoimiston kanssa on käynnissä useita yhteisprojekteja. *Salme Ahlström*, *Klaus Mäkelä* ja *Kari Poikolainen* kuuluvat jäseninä WHO:n asiantuntijaelimeen Expert Advisory Panel on Drug Dependence and Alcohol Problems.

Pohjoismaisen päihdetutkimuslautakunnan (NAD) suomalaiset jäsenet kaudella 1994–1996 olivat *Salme Ahlström*, *Elianne Riska* ja *Tapani Sarvanti*; varamiehet olivat *Kari Poikolainen*, *Pekka Heinälä* ja *Jukka Mäki*. Lautakunnan puheenjohtajana toimi *Salme Ahlström*. *Maaria Lindblad*, *Pia Rosenqvist* (virka vapaalla), *Ann-Mari Skorpen* ja *Christoffer Tigerstedt* toimivat Helsingissä sijaitsevan sihteeristön tehtävissä.

Salme Ahlström toimi ICAA:n johtokunnan varapuheenjohtajana.

Kalervo Kiiänmaa toimi Alcohol-lehden toimituskunnan jäsenenä.

Klaus Mäkelä oli European Network for Collaborative Alcohol Research -verkon koordinaattori ja kuului seuraavien julkaisusarjojen toimituskuntaan: Addiction, Addiction Research, Drug and Alcohol Research ja Cambridge International Research Monographs in the Addictions.

Esa Österberg toimi Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol järjestön sihteeri-rahastonhoitajana.

Säätiön toimintaan liityvistä kansainvälisistä kokouksista ja suomalaisista esitelmän pitäjistä mainittakoon:

Gordon Research Conference on "Effects of Ethanol on Cell Metabolism and Cell Injury", Ventura, Kalifornia, Yhdysvallat, 7.1-12.-1.1996. *Onni Niemelä* piti kokouksessa kaksi esitelmää.

The Symposium under Auspices of the European Society for Biomedical Research on Alcoholism, Praha, Tšekin tasavalta, 28.-30.3.1996. *Onni Niemelä* piti esitelmän.

Annual Meeting of the American Association for Applied Linguistics, Chicago, Yhdysvallat, maaliskuu 1996. *Marja-Leena Sorjonen* piti esitelmän.

Meeting on Comparative Alcohol Research in Europe, Nordic Council for Alcohol and Drug Research, Kööpenhamina, 15.-17.4.1996. *Salme Ahlström*, *Jussi Simpura* ja *Klaus Mäkelä* osallistuivat kokoukseen.

6th International Congress of International Association for Dialogue Analysis (I.A.D.A.), Praha, Tšekin tasavalta, huhtikuu 1996. *Marja-Leena Sorjonen* piti esitelmän.

Alcohol, Health Care, and CDT-Symposium, Bryssel, Belgia, 8.-9.5.1996. *Onni Niemelä* piti esitelmän.

The XXIV Annual Nordic Meeting on Biological Alcohol Research, Imatra, 24.-26.5.1996. *Onni Niemelä* piti kaksi esitelmää.

22nd Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, Edinburgh, Skotlanti, 3.-7.6.1996. *Salme Ahlström*, *Marja Holmila*, *Saija Järvinen*, *Heli Mustonen*, *Pia Mäkelä*, *Juha Partanen*, *Jussi Simpura*, *Pekka Sulku* ja *Esa Österberg* pitivät esitelmän.

Addiction Prevalence Estimation: Methods and Research Strategies, Strasbourg, Ranska, 10.-13.6.1996. *Kari Poikolainen* osallistui kokoukseen.

Alcohol and health - current situation and perspectives within the EU, Luxemburg, 14.6.1996. *Kari Poikolainen* osallistui kokoukseen.

The 1996 Joint Scientific meeting of the Research Society on Alcoholism and the International Society for Biomedical Research on Alcoholism, Washington, D.C., Yhdysvallat, 22.-27.6.1996. *Karlervo Kiianmaa* piti kaksi esitelmää, *Onni Niemelä* neljä esitelmää, *Iiro Jääskeläinen*

- ja *Jyrki Rintala, Pia Jaatinen, LuWei, Maija Sarviharju, Pekka Laippala, Antti Hervonen* ja *Peter Eriksson* esittivät posterin.
- Sixth Meeting of Heads of Major Alcohol Centres, Tokio, Japani, 11.–13.9.1996. *Klaus Mäkelä* osallistui kokoukseen.
- Alcohol and Oxidant Stress, Satellite Symposium of the 1996 Joint Scientific Meeting on Alcoholism and the International Society for Biomedical Research on Alcoholism, NIH Building, Bethesda. *Onni Niemelä* piti esitelmän.
- Troisième Forum Européen de l'Alcoolologie Plurielle, Saulieu, Ranska, 18.–19.10.1996. *Kari Poikolainen* piti esitelmän.
- Crossroads in Cultural Studies –konferenssi, Tampere, 1–4.7.1996. *Johanna Ruusuvoori* piti esitelmän.
- ARF Clinical and Research Seminar, Toronto, Kanada, 24.10.1996. *Klaus Mäkelä* piti vierailuluennon.
- Fourth International Conference of Social Science Methodology, University of Essex, Englanti, 1.–5.7.1996. *Anssi Peräkylä* ja *Marja-Leena Sorjonen* pitivät esitelmän.
- University of Tromsø, Department of Experimental Pathology, 8.11.1996. *Onni Niemelä* piti esitelmän.
- 5th International Pragmatics Conference, Mexico City, Meksiko, 4.–9.7.1996. *Liisa Raevaara* piti esitelmän.
- Annual Meeting of the Swedish Association of Alcohol and Drug Research, Tukholma, 11.–12.11.1996. *Klaus Mäkelä* piti esitelmän.
- 11th World Congress on Applied Linguistics, Jyväskylä, 4.–9.8.1996. *Markku Haakana, Anssi Peräkylä, Liisa Raevaara, Johanna Ruusuvoori, Marja-Leena Sorjonen* ja *Tuukka Tammi* pitivät esitelmän.
- Society for Neuroscience Annual Meeting, Washington, D.C., Yhdysvallat, 16.–21.11.1996. *Kalervo Kiianmaa* esitti posterin.
- Annual meeting of the Society for the Study of Social Problems, New York, Yhdysvallat, 15.–17.8.1996. *Sari Hanhinen* ja *Saija Järvinen* pitivät esitelmän.
- Finnish-Swedish Seminar on Family and Health Issues, Stockholm University, 3.12.1996. *Pia Mäkelä* piti esitelmän.
- Autumn Meeting of the Deutsche Gesellschaft für experimentelle und klinische Pharmakologie und Toxicologie, Dresden, Saksa, 10.–12.9.1996. *Kalervo Kiianmaa* piti esitelmän.

TALOUS

Säätiön kulubudjetti vuodelle 1996 oli 3.470.000 markkaa ja toteutuma 3.538.479,05 markkaa. Säätiö sai avustuksia yhteensä 3.486.667 markkaa; kirjojen myynnistä kertyi tuloja 2.756,40 markkaa. Hyväksytty budjetti ylittyi 68.479,05 markalla. Budjetti alittui varsinaisten apurahojen, henkilökunta- ja hallintomenojen sekä julkaisu- ja painatusmenojen osalta, mutta ylittyi kansainvälisten yhteyksien ja erityisesti tutkimussopimusapurahojen osalta.

Tilikauden alijäämä oli 49.055,65 markkaa eli säätiön peruspääomaa suurempi. Tappio johtuu siitä, että tilikauden lopussa panttiin maksuun yksi ylimääräinen sopimusprojektin maksuerä. Hallitus tulee huolehtimaan siitä, että vuoden 1997 tutkimusapurahoja jaetaan vastaavasti vähemmän, jotta säätiön peruspääoma palautuu säädekirjan edellyttämälle tasolle.

SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVIÄ JULKAISUJA

Arminen, Ilkka: On the moral and interactional relevancy of self-repairs for life stories of members of Alcoholics Anonymous. *Text* 16(4): 449–480, 1996.

Arppe, Tiina: The feasting intelligentsia and the sanctification of "the accursed". Drinking and the existentialist lifestyle rebellion (a case study). Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies No. 190: Helsinki 1996.

Autti-Rämö, Ilona & Marja-Liisa Granström: Effects of fetal alcohol exposure on early cognitive development. Teoksessa Hans-Ludwig Spohr & Hans-Christoph Steinhausen (toim.): Alcohol, Pregnancy and the Developing Child, s. 169–182. Cambridge University Press: Cambridge 1996.

Edwards, Griffith & Peter Anderson & Thomas F. Babor & Sally Caswell & Roberta Ferrance & Norman Giesbrecht & Christine Godfrey & Harold D. Holder & Paul Lemmens & Klaus Mäkelä & Lorraine T. Midanik & Tor Norström & Anders Romelsjö & Robin Room & Jussi Simpura & Ole-Jorgen Skog & Esa Österberg: A good public debate. *Addiction* 91(4): 477–481, 1996.

Edwards, Griffith & Peter Anderson & Thomas F. Babor & Sally Caswell & Roberta Ferrance & Norman Giesbrecht & Christine Godfrey & Harold D. Holder & Paul Lemmens & Klaus Makelä & Lorraine T. Midanik & Tor Norström & Anders Romelsjö & Robin Room & Jussi Simpura & Ole-Jorgen Skog & Esa Österberg: Alkoholipolitiikka ja yhteinen hyvä. Edita: Helsinki 1996.

Edwards, Griffith & Peter Anderson & Thomas F. Babor & Sally Caswell & Roherta Ferrence & Norman Giesbrecht & Christine Godfrey & Harold D. Holder & Paul Lemmens & Klaus Mäkelä & Lorraine T. Midanik & Tor Norström & Anders Romelsjö & Robin Room & Jussi SImpura & Ole-Jørgen Skog & Esa Österberg: Alkoholpolitik för bättre folkhälsa. Natur och Kultur: Borås 1996.

Hakkarainen, Pekka & Kristiina Kuussaari: Erikoistunut huumehoito: palvelurakente ja huumehoidon järjestelmä. Alkoholipolitiikka 61(1): 30–41, 1996.

Hakkarainen, Pekka & Kristiina Kuussaari: Erikoistunut huumehoito: ongelman määrittely ja erilaiset hoitovaihtoehdot. Alkoholipolitiikka 61(2): 139–150, 1996.

Holmberg, Nils: Identifikationsprocesser och behandling av alkoholproblem. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitoksen tutkimuksia. Helsingin yliopisto: Helsinki 1995. Väitöskirja.

Jaatinen, Jaana: Terapeuttinen keskustelutodellisuus. Diskurssianalyttinen tutkimus alkoholiongelmien sosiaaliterapeuttisesta hoidosta. Tutkimuksia 72. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus: Helsinki 1996. Väitöskirja.

Jääskeläinen, Iiro: Alkoholi, tarkkaavaisuus ja aivojen herätevasteet. Psykologia 31: 191–193, 1996.

Jääskeläinen, Iiro P. & Kimmo Alho & Carles Escera & Istvan Winkler & Pekka Sillanaukee & Risto Näätänen: Effects of ethanol and auditory distraction on forced-choice reaction time. Alcohol 13(2): 153–156, 1996.

Jääskeläinen, Iiro P. & Risto Näätänen & Pekka Sillanaukee: Effect of acute ethanol on auditory and visual event-related poten-

tials: A review and reinterpretation. Biological Psychiatry 40: 284–291, 1996.

Jääskeläinen, Iiro P. & Eero Pekkonen & Jyrki Hirvonen & Pekka Sillanaukee & Risto Näätänen: Mismatch negativity subcomponents and ethyl alcohol. Biological Psychology 43: 13–25, 1996.

Lagerspetz, Mikko: Constructing postcommunism. A study in the Estonian social problems discourse. Turun yliopiston julkaisuja, sarja B, osa 214. Turun yliopisto: Turku 1996. Väitöskirja.

Lehessaari, Anna-Liisa: Alkoholin vaikutus puheen prosodiikkaan. Helsingin yliopiston fonetiikan laitoksen julkaisuja n:o 40. Helsingin yliopisto: Helsinki 1996. Väitöskirja.

Lehtonen, Maija-Liisa: Alkoholipsykoosipotilaan ennuste. Seurantatutkimus alkoholipsykoosiin sairastuneista miehistä. Acta Universitatis Tampereensis, ser A, vol. 513. Tampereen yliopisto: Tampere 1996.

Mäkelä, Klaus: Hoidettavien ja hoitajien maailmankuvat. Alkoholipolitiikka 61(3): 190–193, 1996.

Mäkelä, Klaus: How to describe the domains of drinking and consequences. Addiction 91(10): 1447–1449, 1996.

Mäkelä, Klaus: Itsen esittäminen Suomessa. Teoksessa Pekka Laaksonen & Sirkka-Liisa Mettomäki (toim.): Olkaamme siis suomalaisia, s. 226–231. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki 1996.

Mäkelä, Klaus: Klienternas och terapeuternas världsbild. Nordisk Alkohol-tidskrift (13)3: 165–168, 1996.

Mäkelä, Klaus: Sääntö, muuntelu ja kielihuolto. Virittäjä 100(4): 538–544, 1996.

Mäkelä, Klaus & Ilkka Arminen & Kim

- Bloomfield & Irmgard Eisenbach-Stangl & Karin Helmersson Bergmark & Noriko Kurube & Nicoletta Mariolini & Hildigunnur Ólafsdóttir & John P. Peterson & Mary Phillips & Jürgen Rehm & Robin Room & Pia Rosenqvist & Haydée Rosovsky & Kerstin Stenius & Grażyna Światkiewicz & Bohdan Woronowicz & Antoni Zieliński*: Alcoholics Anonymous as a mutual-help movement: A study in eight societies. The University of Wisconsin Press: Madison 1996.
- Mäkelä, Klaus, & Heli Mustonen*: The reward structure of drinking among younger and older male drinkers. *Contemporary Drug Problems* 23(3): 479–492, 1996.
- Mäkelä, Pia*: Alcohol consumption and suicide mortality by age among Finnish men, 1950–1991. *Addiction* 91: 101–112, 1996.
- Niemelä, Onni*: Alkoholimarkkerit. *Moodi* 1, 44–45, 1996.
- Niemelä, Onni*: Collagen breakdown products as markers of fibrosis and cirrhosis. Teoksessa J. B. Saunders & J. B. Whitfield: *The Biology of Alcohol Problems*, s. 345–352. Pergamon Press: Wheather Exeter 1996.
- Nurmi, Maria & Takeshi Ashizawa & John David Sinclair & Kalervo Kiiänmaa*: Effect of prior ethanol experience on dopamine overflow in accumbens of AA and ANA rats. *European Journal of Pharmacology* 315: 277–283, 1996.
- Parkkila, Seppo & Onni Niemelä & Robert S. Britton & Kyle E. Brown & Seppo Ylä-Herttuala & Rosemary O'Neill & Bruce R. Bacon*: Vitamin E decreases hepatic levels of aldehyde-derived peroxidation products in rats with iron overload. *American Journal of Physiology* 270: G376–G384, 1996.
- Peräkylä, Anssi*: Vuorovaikutus, valta ja instituutiot. *Sosiologia* 33(2): 89–102, 1996.
- Poikolainen, Kari*: Alcohol and overall health outcomes: a review. *Annals of Medicine* 28: 381–384, 1996.
- Poikolainen, Kari*: Alkoholin käyttö ja alkoholisairaudet. *Suomen Lääkärilehti* 51: 1101–1105, 1996.
- Poikolainen, Kari*: Heikentäkö työttömyys terveyttä. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 32: 367–371, 1996.
- Poikolainen, Kari*: Kieltolaista Euroopan yhteisöön. *Duodecim* 112(20): 1905–1906, 1996.
- Poikolainen, Kari*: Miksi emme hoitaisi tupakkariippuvuutta? *Tiimi* 42(5): 3, 1996.
- Poikolainen, K & E. Vartiainen & H. J. Korhonen*: Alcohol intake and subjective health. *American Journal of Epidemiology* 144: 346–350, 1996.
- Pulkkinen, Lea (toim.)*: Lapsesta. Atena Kustannus Oy: Jyväskylä 1996.
- Raevaara, Liisa*: Puheenaiheiden esittely ja jatkaminen lääkärin vastaanotolla. *Virittäjä* 3, 357–374, 1996.
- Ruusuvuori, Johanna*: Keskusteluanalyytin metodi lääkärin ja potilaan välisen vuorovaikutuksen tutkimuksessa. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 2, 1996.
- Seppä, Kaija & Pekka Heinälä & Pekka Sillanaukee*: Alkoholinkäyttöön liittyvät mielen-terveyden häiriöt. *Duodecim* 112(20): 1941–1945.
- Seppä, K. & R. Mäkelä & K. Poikolainen & P. Heinälä*: Päihdepotilaan perustutkimus. *Suomen Lääkärilehti* 51: 677–679, 1996.
- Sillanaukee, Pekka & Peter Eriksson & Kaija Seppä & Kalervo Kiiänmaa*: Humala ja sen haitat. *Duodecim* 112(20): 1909–1917.
- Sillanaukee, Pekka & Rauno Mäkelä & Kalervo Kiiänmaa & Kaija Seppä*: Alkoholin

suurkulutus ja alkoholismi. *Duodecim* 112(20): 1918–1927.

Sillanaukee, Pekka & Risto P. Roine & Kaija Seppä: Alkoholien aiheuttamat somaattiset vauriot. *Duodecim* 112(20): 1928–1939.

Sillanaukee, Pekka & Kaija Seppä & Kalervo Kiiänmaa: Strategiat alkoholihaittojen hallitsemiseksi. *Duodecim* 112(20): 1947–1953.

Simpura, Jussi: Trends in alcohol consumption in the EU countries. Teoksessa Timothy J. Peters (toim.): *Alcohol Misuse*. Gordon and Breach: Reading 1996.

Sorvajärvi, Katja & Joan E. Blake & Yedy Israel & Onni Niemelä: Sensitivity and specificity of CDT as a marker of alcohol abuse is significantly influenced by alterations in serum transferrin: comparison of two methods. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 20(3): 449–454, 1996.

Tammi, Tuukka: Asiantuntijan ruokavalio. Keskusteluanalyttinen tutkielma asiantuntijuuden rakentumisesta potilaan ruokailutottumuksista lääkärin vastaanotolla keskusteltaessa. Tampereen yliopisto, sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos: Tampere 1996. Pro gradu -tutkielma.

Tsukamoto, H. & R. Rippe & O. Niemelä & M. Lin: Roles of oxidative stress in activation of Kupffer and Ito cells in liver fibrogenesis. *Journal of Gastroenterology and Hepatology* 10: S50–S53, 1995.

Tuomioja, Erkki: Pekka Kuusi. Alkoholipoliitikko. Sosiaalipoliitikko. Ihmiskuntapoliitikko. Tammi: Helsinki. Väitöskirja.

Vorma, Helena: Alkoholien bentsodiatsepiiniriippuvuuden hoito. *Suomen Lääkäri-lehti* 50: 175–178, 1995.

PL 220, 00531 Helsinki